Przedpłata wraz z przesełką pocztową wynosi 5 zł. a. w. rocznie.

ZWIĄZEK.

REDAKCYA i Administracya we Lwowie przy placu Maryackim l. 9.

Pismo tygodniowe.
Organ Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych
wychodzi co Poniedziałek w objętości pół arkusza.

Nr. 14. i 15. **Poniedziałek**, dnia 12. Maja 1879. **VI. rocznik.**

W sprawie ściągania deklarowanych udziałów po upadku stowarzyszenia.

Celem wyjaśnienia poruszonéj sprawy w tegorocznym „Związku“ str. 41., czy wolno ściągać deklarowane, a nie wpłacone przez członków udziały na rzecz masy upadłego stowarzyszenia podajemy memoryał Dyrekcyi upadłego Towarzystwa kredytowego miejskiego do zarządcy masy, który opiéwa:

„Do Wielmożnego Pana Ferdynanda Krattera, Doktora praw, adwokata krajowego, zarządcy masy konkursowéj Towarzystwa kredytowego miejskiego, spółki zarejestrowanéj o poręce nieograniczonéj i t. d. we Lwowie.

Na zapytanie Wielmożnego Pana, dlaczego podpisana Dyrekcya nie wstawiła w stan czynny bilansu Towarzystwa kredytowego miejskiego spółki zarejestrowanéj o poręce nieograniczonéj udziałów przez członków Towarzystwa subskrybowanych a niewpłaconych, oświadczamy, że te przez członków subskrybowane a nie wpłacone udziały, nie należą do majątku Towarzystwa i nie są jego aktywami, i że celem zaspokojenia wierzytelności, o ile one z masy konkursowéj Towarzystwa pokrytemi być nie mogą, należy przeprowadzić repartycyą w myśl §§. 60. do 75. ustawy z 9. kwietnia 1873. l. 70. dz. p. p., a nie ściągać subskrybowane a nie wpłacone udziały.

Zapatrywanie nasze uzasadniamy w sposób następujący:

I. Według §. 1. ustawy konkursowéj z d. 25. grudnia 1868. l. 1. Dz. pr. p. z r. 1869. przez otwarcie konkursu popadły w niewypłacalność dłużnik, traci zarząd całego majątku ulegającego egzekucyi, który posiada, albo który mu podczas trwania konkursu przypadnie, a wierzyciele jego uzyskują prawo objęcia w przechowanie i zarząd tego majątku i użycia go do zaspokojenia swych wierzytelności.

Udziały wszelako przez członków subskrybowane a nie wpłacone nie należały nigdy do majątku Towarzystwa, do którego według statutów (art. 12. i 13.) należą tylko te ich części, które zostały rzeczywiście wpłacone, a które od chwili wpłacenia obciążone są prawem zastawu na rzecz Towarzystwa i poręczają pewność zobowiązań, zaciągniętych przez Towarzystwo w obec trzecich osób (art. 25. statutów). Udziały te tak w poprzednich bilansach Towarzystwa kredytowego miejskiego, jakoteż w bilansach wszystkich towarzystw zaliczkowych są wykazane jako pasywa, co statut Towarzystwa kredytowego miejskiego (art. 85. *b)* wyraźnie przepisuje, w skutek czego umieszczenie udziałów w aktywach nie da się pogodzić ani z dotychczas ogólnie przyjętą praktyką rachunkową, ani téż z brzmieniem statutu.

Z drugiéj strony udziały subskrybowane, a nie wpłacone nie były nigdy w posiadaniu Towarzystwa, które przez układ spółki czyli statut uzyskało tylko tytuł do ich nabycia, ale ani weszło w ich posiadanie, ani téż nie stały się one przedmiotem spólności, gdyż to dopiéro przez uiszczenie tych udziałów do kasy Towarzystwa nastąpić było mogło (§. 1181. u. c.).

II. Według artykułu 12. statutu Towarzystwa przystępujący do Towarzystwa członek, obowiązany jest przyczynić się do utworzenia majątku zakładowego wpłatą udziału, który to udział pozostaje jego własnością (art. 13. stat.) a w razie jego wystąpienia z Towarzystwa nietylko nie jest on obowiązanym do uiszczenia subskrybowanego udziału, ale przeciwnie „rachunki się z nim zamykają“, a kwoty tytułem udziału przez niego wpłacone mają mu być zwrócone (art. 20. statutu).

Przez ogłoszenie konkursu do majątku Towarzystwa zostało ono rozwiązanem (§. 36. ustawy z dnia 9. kwietnia 1873. l. 70. Dz. pr. p.) a wyż wspomniany obowiązek członków przyczynienia się do utworzenia majątku zakładowego ustał, a nawet w takim wypadku, gdyby Towarzystwo nie w skutek konkursu, ale z innych przyczyn (n. p. uchwałą Towarzystwa, lub przez orzeczenie władzy politycznéj) rozwiązaném zostało, nie mógłby zarząd prawnie domagać się wpłaty udziałów. Towarzystwo bowiem było tylko zarządcą, czyli pełnomocnikiem, który miał prawo przyjmować wpłaty udziałów, i tymi

udziałami, które zawsze pozostawały własnością pojedyńczych członków zarządzać (§. 1002 u. c.). Tym układem pełnomocniczém nie nabywało Towarzystwo żadnych pretensyi do członków, a nawet cały statut nie zawiéra ani jednego postanowienia, z któregoby wypływało, że Towarzystwo mogłoby członka, który udziału swego nie spłaca w drodze sądowéj do tego zmusić; w takim razie mogłoby ono jedynie członka wykluczyć. Układ ten pełnomocniczy zgasł wskutek otwarcia konkursu Towarzystwa (§. 1024 u. c.) i dlatego prawa z niego nie mogły przejść na masę konkursową. Także dlatego obowiązki członków zgasły w obec Towarzystwa w skutek rozwiązania tegoż, gdyż przez to rozwiązanie przestali oni być jego członkami i z Towarzystwa wystąpili (nikt członkiem nie istniejącego Towarzystwa być nie może), a gdy prawo domagania się wpłaty udziału było ściśle ograniczonem czasem trwania spółki, i gdy czas ten upłynął, więc zgasło prawo domagania się spłaty udziału na czas ten ograniczony (§. 1449 u. c.). Nadto w obec tego stanu rzeczy, gdy cel użycia udziałów przez rozwiązanie Towarzystwa istnieć przestał, nie możnaby w żadnym razie żądać na pokrycie długów Towarzystwa wpłaty całych udziałów, ale tylko téj ich części, która jest potrzebną na pokrycie długów. Udziały zaś są o wiele większe od cyfry tych długów. Jeżeli się bowiem od ogólnéj kwoty niedoboru 219.467 zł. 12 ct., potrąci fundusz rezerwowy 21.213 zł. 12 ct. i wpłacone udziały przez członków 80.887 zł. 31 ct., w takim razie rzeczywisty niedobór w obec wierzycieli wyniesie 117.366 zł. 69 ct., gdy kwota subskrybowanych, a nie wpłaconych udziałów przedstawia cyfrę 284.967 zł. 69 ct. Jaka wszelako kwota będzie potrzebną do pokrycia wierzytelności po wyczerpaniu masy konkursowéj, wykaże się dopiéro wtedy, gdy projekt ostatecznego podziału masy konkursowéj, prawomocnie będzie ustanowiony, i wtedy dopiéro będzie można przystąpić do ostatecznego rozdziału strat w stosunku do udziałów (§. 61. ustawy z dnia 9. kwietnia 1873. l. 70. Dz. pr. p.).

III. W skutek otwarcia konkursu powstała potrzeba rozdzielenia strat poniesionych przez Towarzystwo między pojedyńczych członków celem zaspokojenia wierzycieli. W jaki sposób straty te mają być rozdzielone, powinien według wyraźnego przepisu §. 5. ust. 6. ust. z 9. kwietnia 1873. l. 70. Dz. pr. p. postanowić układ spółki czyli statut, który stanowi normę i źródło praw nie tylko na wewnątrz, to jest między członkami a Towarzystwem, ale także na zewnątrz między Towarzystwem a osobami trzeciemi, czyli wierzycielami. Z jednéj strony bowiem bez tego określenia nie mógłby statut być ważnym (§. 11. ust. z 9. kwietnia 1873. l. 70. Dz. pr. p.) a sąd dozwalając na zarejestrowanie jego tém samém uznał dotyczący przepis układu spółki za odpowiedni i obowiązujący, z drugiéj strony wierzyciele, udzielając kredytu Towarzystwu czynili to na podstawie osnowy tego układu, względnie przepisu co do rozdziału strat.

Statut zaś Towarzystwa wyraźnie postanawia w art. 16.: „W razie upadłości Towarzystwa obowiązują postanowienia §§. 60. do 75. ustawy z dnia 9. kwietnia 1873. r. l. 70. Dz. pr. p.“ (cytowane §§. zawiérają przepisy co do repartycyi strat), a daléj w art. 17.: „Na zaspokojenie kwoty z rozkładu na członka przypadającéj użyje Towarzystwo przedewszystkiém jego wkładki udziałowe, o ile zaś te nie wystarczą, ma członek w przeciągu dni 14 po otrzymaném wezwaniu dopłacić Towarzystwu resztę zwrotu w gotówce“.

Tak więc statut wyraźnie postanawia, że tylko wkładki, czyli wpłacone części udziałów mają być w piérwszéj linii użyte na pokrycie niedoboru, a gdy te nie wystarczą, reszta niedoboru ma być pokrytą repartycyą w myśl §§. 60. do 75. ustawy z 9. kwietnia 1873. l. 70. Dz. pr. p. obliczoną w stosunku udziałów (piérwsza część artykułu 16. statutów).

IV. Sprawozdanie komisyi Rady państwa ustanowionéj dla projektu rządowego ustawy o stowarzyszeniach zarobkowych i gospodarczych (załącznik 159. do stenograficznych protokołów obrad Rady państwa z lat 1871. do 1873.) wyraża się w sposób następujący:

„Odpowiedżialność solidarna (Solidarhaft) nie oznacza solidarnego zobowiązania (solidarische Verbindlichkeit) członka, ale jest ona solidarną poręką (Solidarbürgschaft), która wtedy dopiéro wywiéra wpływ na pojedyńczych członków, gdy majątek stowarzyszenia do pokrycia długów nie wystarcza“ — daléj: „ustawa łagodzi surowy obowiązek odpowiedzialności przez ustanowienie w takim wypadku postępowania repartycyjnego“.

Nadto sprawozdanie to motywując zaprowadzenie postępowania repartycyjnego także w stowarzyszeniach z poręką ograniczoną wyraża się w sposób następujący: „Tu zaprowadza się podobne postępowanie repartycyjne, jak w stowarzyszeniach z solidarną odpowiedzialnością, co ma na celu podnieść kredyt stowarzyszenia, gdyż przez to ściągnięcie zaległości bardzo się upraszcza i ułatwia, a unika się zaskarzenia przeciw pojedyńczym członkom, którzy znajdują się w zaległości, a tém samém osięga się oszczędzenie kosztów i czasu“.

Z przytoczonych powyżéj ustępów pomienionego sprawozdania zdaje nam się niewątpliwie wynikać, że prawodawcy przewidując możliwość konkursu stowarzyszenia o bardzo znacznéj liczbie członków, a tém samém możliwość bardzo znacznéj liczby procesów, wreszcie w dalszéj konsekwencyi spowodowanie ogromnych, zwłaszcza w stosunku do nieznacznych udziałów kosztów sądowych, ustanowili celem ściągnięcia kwot dla pokrycia strat odrębne, w §§. 60. do 75. ustawy z d. 9. kwietnia 1873. l. 70. Dz. pr. p. ustanowione postępowanie repartycyjne, które za sobą ani straty czasu, ani też

kosztów nie pociąga, a które w każdym razie zasługuje na pierwszeństwo przed ściąganiem udziałów subskrybowanych a nie wpłaconych.

Udziały subskrybowane, a nie wpłacone potrzebaby ściągać w drodze procesów, które musianoby wytoczyć prawie 16.000 członkom, rozprószonym po całéj Galicyi i Bukowinie przed sądami osobistymi tychże członków. Gdyby koszta sądowe każdego z tych procesów tylko na 3 zł. obliczyć, w takim razie koszta ściągania subskrybowanych a nie spłaconych udziałów, wynosiłyby stosunkowo kolosalną sumę 48.000 zł. Dodać do tego trzeba, że największą część sporów trzebaby przeprowadzić w drodze postępowania drobiazgowego i że wielkie jest prawdopodobieństwo, iż znaczna część sędziów w sprawach drobiazgowych przyłączyłaby się do zapatrywania naszego, w skutek czego odmówiłaby żądaniu zarządu masy o zasądzenie członków na zapłacenie subskrybowanych, a nie wpłaconych udziałów.

Uważamy to za zbyteczne, aby konsekwencye takiéj ewentualności, któraby sprowadziła kompletne zamieszanie w postępowaniu konkursowém, bliżéj określać, a zadawalniamy się jedynie zwróceniem uwagi na okoliczność, że w takim razie postępowanie konkursowe przeciągnęłoby się, nie mogąc się skończyć przed zrealizowaniem aktywów, przez bardzo długi szereg lat. Pociągnęłoby to nietylko bardzo znaczne straty dla członków Towarzystwa kredytowego miejskiego, ale zachwiałoby także niezmiernie w ogólności kredyt wszystkich towarzystw zaliczkowych Całkiem inaczéj rzecz się ma z przepisaném w §. 60. do 75. ustawy z dnia 9. kwietnia 1873 l. 70. Dz. pr. p. postępowaniem repartycyjném. Dyrekcya przedkłada obliczenie, jaką kwotę poje dyńczy członek ma zapłacić celem pokrycia strat w 2 egzemplarzach sądowi, który o tém zawiadamia członków, przyczém nie uwłacza to prawnym skutkom postępowania, jeżeli członkowi to zawiadomienie doręczoném nie zostanie, skoro zostało ono umieszczone za kratkami sądowemi. Zarazem Sąd wyznacza jeden termin, na którym członkowie mogą wnosić zarzuty, a na którym li stosunki rzeczowe i prawne i to tylko o tyle mają być wyjaśnione, o ile to do tymczasowego ocenienia ważności zarzutów jest potrzebném. Następnie Sąd orzeka co do zarzutów i zatwierdza, dodając możliwe sprosto wania a dotyczące orzeczenie jest wyrokiem, przeciw któremu nie ma odwołania, a któremu przysługuje prawo egzekucyi.

Przeprowadzając więc postępowanie repartycyjne prędzéj, pewniéj, i bez porównania taniéj da się osiągnąć potrzebne kwoty do pokrycia strat, jak przez ściąganie subskrybowanych, a nie wpłaconych udziałów przez zarząd masy.

Z przedstawionych powyżéj uwag wynika, że ściąganie subskrybowanych, a nie wpłaconych udziałów przez zarząd masy, ani z statutem Towarzystwa, ani z dotychczasową praktyką rachunkową, ani wreszcie z literą i duchem tak ustawy cywilnéj, jakoteż ustawy konkursowéj i ustawy z dnia 9. kwietnia 1873. l. 70. Dz. pr. p. pogodzić się nie da, a nadto wyrządzając członkom bardzo wielkie szkody, wciągnęłoby nieprawnie do masy bardzo wielką część ich prywatnych majątków, co sprzeciwiałoby się wyraźnemu przepisowi §. 60. ustawy z dnia 9. kwietnia 1873. l. 70. Dz. pr. p. Dla tego téż będąc ustanowieni do przestrzegania praw członków uważamy za nasz obowiązek oświadczyć, iż sądzimy stanowczo, że subskrybowane, a nie wpłacone udziały nie są aktywami Towarzystwa kredytowego miejskiego, że nie należały one do jego majątku, że więc nie należą one obecnie do masy konkursowéj, że zarząd téjże masy nie ma prawa ich ściągać, i że wreszcie pokrycie strat względnie długów Towarzystwa należy przeprowadzić w drodze repartycyi, określonéj w §§. 60. do 75. ustawy z 9. kwietnia 1873. l. 70. Dz. pr. p.

Uchwałą c. k. Sądu krajowego we Lwowie z dnia 6. kwietnia 1878. do l. 17.624 ustanowiona Dyrekcya Towarzystwa kredytowego miejskiego spółki zarejestrowanéj o poręce nieograniczonéj" *).

Sprawozdanie
z lustracyi Towarzystwa zaliczkowego w Rozdole.

Na zawezwanie Dyrekcyi Towarzystwa zaliczkowego w Rozdole udałem się tamże dnia 27. z. m. i odbyłem lustracyą w rzeczoném Towarzystwie.

Według księgi głównéj zastałem następujący stan interesów: Activa: kasa 467·73; pożyczki 12.415·89; koszta administracyi i ruchomości 475·45; podatki 79·02; razem 13.438·09. — Passiva: udziały: 4.353·16; wkładki oszczędności 1.948·48; długi stowarzyszenia: 5.100·—; odsetki: 614·95; fundusz rezerwowy: 563·42½; zysk nierozdzielony z roku 1878: 798·07½; fundusz realnościowy 60·—; razem 13.438·09.

Sprawdzając poszczególne rachunki i przechodząc poszczególne pozycye kasowe wraz z załącznikami — przyszedłem do przekonania, że stan kasy był rzeczywisty, a wszelkie rachunki w stanie czynnym i biernym zgodne z księgami i dokumentami.

Z bilansu z r. 1878. przeszło na rok bieżący 226 pożyczek z kwotą 12.468·71 w ciągu roku bieżącego wypożyczyło Towarzystwo po dzień lustracyi na 52 pozycye 3·490·36 — że zaś spłaty szły regularnie, okazuje się stan pożyczek w dniu lustracyi w sumie, jak wyżéj, 12.415.89. Stowarzyszenie to udziela pożyczek drobnych, tylko wyjątkowo powyżéj 100 zł., przestrzegając, aby pieniądz wypożyczony szedł rzeczywiście na poprawę stosunków finansowych dłużnika; idąc zaś w pożyczce powyżéj 100 zł.

*) Autorem tego memoryału jest Dr. Stanisław Biliński. (P. R. „Związku").

stara się Towarzystwo oczyścić członka zupełnie z długów lichwiarskich, co już we wielu wypadkach stowarzyszeniu zupełnie się powiodło. Na ubezpieczenie pretensyi Towarzystwa zeznają członkowie zazwyczaj pojedyncze skrypty dłużne z poddaniem się postępowaniu w sprawach drobiazgowych — wyjątkowo akta notaryalne. Skrypta wszystkie, jako też kilka weksli na jednoterminowe pożyczki znalazłem w należytym porządku. Niestety stopa procentowa jeszcze jest dość wygórowana, bo wynosi 12% rocznie, a nadto 6% prowizya zwłoki — mamy jednak nadzieję, że w dalszym rozwoju, zwłaszcza przy pozyskaniu tańszego kredytu dla siebie zdoła stowarzyszenie to także zniżyć stopę procentową dla swoich członków. Zaległości są dość nieznaczne, a Dyrekcya przez częste przypominanie członkom terminów płatności przyzwyczaja ich do regularnego spłacania rat i unika konieczności skarżenia swoich pretensyi; stąd też niema dotąd w têm stowarzyszeniu — chociaż już szósty rok istnieje — rachunku kosztów procesowych.

Z rachunku „koszta administracyi i ruchomości" należy 422 zł. 88 ct. do kosztów założenia i ruchomości—a reszta dopiéro są właściwe koszta administracyjne. Stowarzyszenie to posiada osobny, przyzwoicie urządzony lokal w miejscu dla publiczności dogodném. Płace Dyrekcyi wynoszą: dyrektor i kasyer po 100 zł., kontrolor 50 zł.; w ogóle więc koszta zarządu są bardzo umiarkowane.

Od założenia towarzystwa do końca grudnia 1878. przystąpiło członków 292, ubyło zaś 27, pozostało 265, w roku bieżącym przybyło nowych 19 członków. Suma wpłaconych przez tychże udziałów wynosi 4.353·16 a fundusz rezerwowy 563·42½. Oprócz kapitału własnego posiada Towarzystwo wkładki oszczędności, które oprocentowuje po 7% rocznie. W dniu lustracyi wykazywały książki od 38 stron 1.948 zł. 48 ct., z czego przypadało na członków 12 pozycyi z kwotą 843·11, na obcych 21 pozycyi z kwotą 765·62, na fundusze publiczne 5 pozycyi z kwotą 339·75. Stowarzyszenie zaciągnęło na wspólny kredyt 3 pożyczki, a mianowicie od gal. Kasy Oszczędności za opłatą 7% 2.000 zł.; od lwowskiego Towarzystwa zaliczkowego za opłatą 8% procentu (w roku bieżącym spłaciło 100 zł.) 2.000 zł.; i od hr. Karola Lanckorońskiego bez procentu na lat sześć 1.200 zł.

Od téj ostatniéj pozycyi liczy Towarzystwo 5% a z kapitalizacyi tych odsetek tworzy osobny fundusz na nabycie własnéj realności dla stowarzyszenia.

Taki zastałem stan interesów téj niewielkiéj jeszcze, ale prawidłowo, rzec można, wzorowo rozwijającéj się instytucyi. Bliższe poznajomienie się ze stosunkami lokalnymi w Rozdole, gdzie przemysł ma swoją tradycyą i warunki rozwoju, przekonały mnie, że materyalne i moralne korzyści, jakie mają mieszkańcy z tamtejszego Towarzystwa zaliczkowego są wcale znaczne, i że Towarzystwo cieszy się též zasłużoném zaufaniem i mirem u ludu okolicznego.

W têm též Towarzystwie nie ma ani społecznych ani narodowych sporów, chociaż należą do niego różnych stanów ludzie i różnych przekonań politycznych. Miejscowy dziekan obrządku greckiego ks. Łopatyński stoi na czele Rady, a znany jako gorliwy polski patryota p. Edward Füller na czele Dyrekcyi. Śmiało więc policzyć możemy Towarzystwo rozdolskie do najlepiéj kierowanych w kraju.

We Lwowie, dnia 2. maja 1879.

Dr. Alfred Zgórski.

Spostrzeżenia nad rozwojem stowarzyszeń.

V.

(S.W.) „Nigdy jeszcze nie byłem w tak niemiłém położeniu, jak dnia dzisiejszego" rzekł przewodniczący do członków miejskiego Towarzystwa zaliczkowego w Brzeżanach na walném zgromadzeniu dnia 25. marca b. r. — a wykazując zmniejszenie się obrotu kasowego o 24 tysiące w roku 1878. i stratę 346 zł. 40 ct., rzekł tenże przewodniczący z widocznym żalem „iż sprawa towarzystwa przez tyle lat mozolnie z zaparciem się i z prawdziwém poświęceniem kilku członków podtrzymywana upadać poczyna i że w ogólności wstecz się cofamy."

Rzeczone Towarzystwo brzeżańskie zawiązano dnia 29. maja 1864. roku należy do najstarszych w tutejszéj Polski dzielnicy. — Do założenia jego przystąpili byli najgorętsi patryoci; kraju całego myśląca publiczność wówczas zwrócone miała na Brzeżany oczy; młodzieży szczupła garstka zabiérająca się do pracy organicznéj tam wzoru szukała; piękny zastęp wpływowych mężów złożył kwotę 1.291 zł. 60 ct. tytułem daru na cele téj instytucyi; w końcu dzienniki krajowe chętnie wspiérały starania w tym kierunku podjęte i do naśladowania nas wzywały.

Powyższe dwa ustępy zestawione na podstawie źródeł pewnych—jakże smutnie obok siebie wyglądają! Smutek ten do najwyższéj podnieść musimy potęgi, gdy w gminie wiejskiéj pod Samborem w Wykotach dnia 6. lutego 1876. założone Tow. zal. wykazujące z końcem ubiegłego roku obok 12.023 zł. w udzielonych pożyczkach, zysku 286 zł. 56 ct. — 186 członków z wpłaconemi udziałami 1.593 zł. 46 ct. i roczny ruch kasowy **60.758 zł. 72 ct.** weźmiemy za podstawę do porównania z tow. brzeżańskiém, które z końcem 1878. roku wykazało 2.337 zł. w udzielonych pożyczkach, a prócz strat na wstępie wymienionych, w stanie czynnym majątku uwidocznia 2.109 zł. 76 ct. zaległych odsetek przy 389 członkach z wpłaconymi udziałami 12.922 zł. 22 ct. zaś ogólny obrót kasowy tylko **48.614 zł. 96 ct.** — Jeżeli zważymy, że tow. brzeżańskie jest jedyną instytucyą kredytową w têm mieście i na cały powiat brzeżański, to smutek ten przechodzi w boleść najdotkliwszą na wiadomość, że towarzystwo to od 18. marca

do 12. sierpnia 1877. prawie żadnéj pożyczki nie udzieliło!

Ponieważ Towarzystwo brzeżańskie powstało z miłości i dla miłości kraju, ponieważ stowarzyszenia nasze przeważnie do instytucyi publicznéj natury należą, więc jako takie w interesie dobra publicznego starać się winne o jak najszérszy zakres działania i najpomyślniejsze skutki wykazywać ich jest obowiązkiem, — zatém téż Tow. brzeżańskie uważamy za przedmiot publicznéj troskliwości w tém przekonaniu, że ona je zdoła ocalić od grożącego upadku z korzyścią dla miasta, powiatu i kraju. — Zaród niepowodzenia powołanego Tow. spoczywa w statucie ułożonym na podstawie ustawy listopadowéj z roku 1852. zatém ustawy z czasów absolutyzmu i systemu policyjnego. — Ten zwiastun śmierci mieszczący się w powołanéj ustawie już wiele pochłonął swych dzieci i jest tak stanowczym w dopełnieniu swego posłannictwa, że niszczy resztki najsilniejszych nawet organizmów, lub je zmusza do rozbratu ze sobą, gdyż duch jego w tutejszéj Polski dzielnicy nie ma już weny do odznaczenia się ze swemi zaletami. — Jak koryfeusze państwowi z czasów absolutyzmu z przekleństwem na ustach żegnają się z nami, tak dzieła ich biurokratyzmu jedne już porzucały, a inne dla ocalenia życia są zmuszone zrzucić z pogardą okowy włożone na ich ciało. Do dzieł tego rodzaju zaliczamy Towarzystwa zaliczkowe w Dąbrowie, Drohobyczu, Gorlicach, Jarosławiu, Lwowie, Łańcucie, Stanisławowie i inne, które przenosząc wolność nad więzy absolutyzmu, poddały się ustawie kwietniowéj z r. 1873. — Jak świetnie się rozwinęły dopiéro co wymienione stowarzyszenia i wszystkie inne pod opieką sądów handlowych zostające, tak przeciwnie zależny prowadzą żywot w okowach absolutyzmu dotąd zostające Towarzystwa zaliczkowe w Brzeżanach, Lisku, we Lwowie rękodzielników mieszczan pod wezwaniém bł. Jana z Dukli i urzędników kolei Karola Ludwika i w Oleszycach. — Toporów bowiem skutkiem stanowczo nastąpić mającéj reorganizacyi już do swobodnych stowarzyszeń z przyjemnością liczymy.

Przystępując następnie do szczegółowego rozpatrzenia się w przyczynach niepowodzenia Tow. brzeżańskiego, stanowczo wypowiedzieć musimy zdanie, że statut jest tego niepowodzenia dalszą podstawą. Wstrzymując pióro od wszechstronnéj krytyki tego statutu, poczuwamy się do obowiązku przynajmniéj niektóre jego nieprawidłowości wymienić. Pomijając art. 1, o którego zastosowaniu na miejscu możnaby zupełnego nabrać przeświadczenia, zaliczamy do nieprawidłowości postanowienia:

art. III „uwalniający wdowy i pełnoletnich synów od wstępnego 2 zł., jeżeli w 3 miesiącu po zaszłej śmierci męża lub ojca do towarzystwa przystąpią i razem z jego prawami także i wszystkie jego obowiązki na siebie przyjmą;“

art. V. „z zasobem zmarłego postąpi się tak, jak to umierający zarządzi;“ lub „w razie śmierci, lub spowodowanego przez nagły wyjazd wystąpienia z towarzystwa zwrot zasobu następuje bezzwłocznie.“

art. VI. „przy czém atoli w jednym roku więcéj niż po 25. zł. w. a. składać nie wolno“ rozumie się na udział;

art. VII. według którego Towarzystwo może zaciągać pożyczki tylko na podstawie skryptów dłużnych;

art. VIII. udzielanie pożyczek tylko do 200 zł., oznaczanie stopy procentowéj od pożyczek przez walne zgromadzenie i otrzymywanie pożyczek dopiéro po trzymiesięczném należeniu do towarzystwa;

art. X. zbiéranie się walnego zgromadzenia cztéry razy do roku, — przyjmowanie tamże do towarzystwa osób; artykuł ten mieści zarazem liberum veto, gdyż na żądanie choćby tylko jednego członka nad przyjęciem nowego członka tajne odbyć się musi głosowanie; nakoniec

art. XIII. według którego „może każdy członek bez względu na wysokość swego zasobu z przybraniem dwóch innych członków każdego czasu kasę skontrować, tudzież w księgi i rachunki wglądać.“

Wykazawszy źródła niepowodzeń Tow. brzeżańskiego, poczuwamy się do obowiązku zaznaczyć, że mimo najlepszych chęci, obywatelskiéj gorliwości, któremi to zaletami odznacza się komitet, jako władza administracyjna, nie zdołał i nie zdoła on usunąć niebezpieczeństwa i sprowadzić powodzenia, bo zaród śmierci spoczywa w ustawie z czasów absolutyzmu i na téjże ustawie osnutym statucie. Prawdę tę zrozumiał bardzo dobrze przewodniczący komitetu, odzywając się do członków walnego zgromadzenia dnia 24. marca 1878. między innemi w te słowa: „Tow. nie mogąc posiłkować się obcymi kapitałami dla braku zarejestrowanéj firmy w myśl ustawy z 9. kwietnia 1873“ i następnie „zalecam jedynie zmianę statutu i zarejestrowanie firmy stosownie do pomienionéj ustawy, spowodowaną ze względu na postęp czasu, obecne okoliczności, stan majątkowy Tow., przyszły jego zakres działania i rozwój.“

Z powyższego przedstawienia, świadczącego o gorliwości przewodniczącego komitetu, przychodzimy do przekonania, że p. przewodniczący nie znajduje dostatecznego poparcia w łonie samego towarzystwa i w biernéj intelligencyi do przeprowadzenia powziętéj reorganizacyi. Ten smutny dowód obojętności, staje się tém smutniejszym, gdy zważymy, że miasto Brzeżany mieści w sobie piękny zastęp intelligencyi wyższéj, gdyż adwokatów, prawników, profesorów, nauczyli, oprócz władz, jakiemi są: Rada powiatowa, Rada gminna, okręgowa rada szkolna, starostwo, sąd i inne urzęda. — Duch czasu, miłość wolności, miłość gminy i kraju, obowiązek względem rolnictwa, rzemiosł, przemysłu i handlu pokonać jednak powinny dotychczasowe trudności i obojętność jednostek.

Jeżeli miasto Brzeżany pod względem uregulowania stosunków kredetu pozostało w tyle za licznémi miastami

tejże saméj kategoryi, to wyprzedzenie Brzeżan w tym kierunku pracy obywatelskiéj przez miejscowości tego rodzaju jak Maryampol, Rozdół, Toporów, Wykoty, Jaryczów Nowy, Zakliczyn przynosi temu miastu ujmę w obliczu tutejszéj dzielnicy Polski, ujmę tém większą, że Brzeżany nie mogą się zdobyć na nadanie jedynie formy téj pracy i tych owoców, które tam nagromadzili mężowie gorącego patryotyzmu z miłości i dla miłości kraju; ujmę nakoniec zupełną, gdyż według udzielonego mi zapewnienia, władze Związku Stowarzyszeń kilkakrotnie odnosić się miały do komitetu Tow. i do pojedynczych wpływowych obywateli w Brzeżanach z gotowością udzielenia wszelkiéj możliwéj pomocy ku przeprowadzeniu koniecznéj reorganizacyi Towarzystwa.

Bilanse stowarzyszeń zarobkowych za r. 1878.

Drohobycz. Towarzystwo zaliczkowe. Rachunek strat i zysków. Straty. Odsetki naprzód pobrane 451·79; odsetki należące wkładkom na rach. bież. 1.716·96; koszta ruchomości 45·46; koszta administracyi 1.831·82; rezerwa podatkowa 784·67; czysty zysk z r. 1878. 1.714·27. Razem 6.544·97. Zyski. Odsetki 3.092·79; odsetki naprzód wypłacone 147·85; odsetki należące się po koniec r. 1878. 3.304·33. Razem 6.544·97. Bilans. Stan czynny. Pożyczki udzielone na skrypta i weksle 51.327·57; pożyczki udzielone na zastawy 959·33; koszta ruchomości 454·61; koszta administracyi 1.831·82; zaliczki proces. 543·73; gotówka 1.125·95. Razem 56.243·01. Stan bierny. Udziały członków 14.105·45; wkładki na rach. bieżący 28.531·25; wierzyciele 7.860·—; odsetki 3.092·79; fundusz rezerwowy 2.557·77; rezerwa podatkowa 95·75. Razem 56.243·01. Ogólny obrót kasowy 210.426·94.

Rozdół. Towarzystwo zaliczkowe. Rachunek strat i zysków. Straty. Procenta naprzód pobrane 543·59; procenta dłużne 84·91; koszta założenia i zarządu 708·20 $^1/_2$, 10% zużycia 55·22 $^1/_2$; podatki 53·64 $^1/_2$; zysk z r. 1878. 673·68. Razem 2.119·25 $^1/_2$. Zyski. Proc. pobrane 1.458·78; proc. zwłoki 119·37; koszta założenia i zarządu 478·10 $^1/_2$; zysk z r. 1877. 63·—. Razem 2.119·25 $^1/_2$. Bilans. Stan czynny. Pożyczki udzielone 12.468·71; koszta założenia 422·88; kasa 144·66 $^1/_2$. Razem 13.036·25 $^1/_2$. Stan bierny. Udziały 4.108·84; fundusz rezerwowy 546·33 $^1/_2$; wkładki oszczędności 1.818·90; wierzyciele 5.200·—; proc. naprzód pobrany 543·59; proc. dłużny 84·91; fundusz budowy 60·—; czysty zysk 673·68. Razem 13.036·25 $^1/_2$. Ogólny obrót kasowy 47.739·74. Liczba członków 265.

Sokal. Towarzystwo zaliczkowe. Rachunek strat i zysków. Straty. Procenta wypłacone 2.206·06; procenta naprzód za r. 1879. pobrane 469·08; procenta za r. 1877. zaległe a w 1878. pobrane 681·66; procenta wierzycielom w r. 1877. za 1878. zapł. 402·77; koszta administracyi i podatki 497·22; zysk za r. 1878. 1.959·61. Razem 6.216·40. Zyski. Procenta pobrane 4.229·52; procenta w r. 1877. za 1878. pobrane 452·90; procenta zaległe 1.142·71; procenta wierzycielom naprzód wypłacone 391·27. Razem 6.216·40. Bilans. Stan czynny. Pożyczki 43.361·68; procenta przenośne 1.533·98; zaliczki zwrotne 180·—; koszta procesów do zwrotu 48·27; gotówka z końcem 1878. 280·47. Razem 45.404·40. Stan bierny. Udziały 10.435·27; wkładki na rachunek bieżący 10.037·10; wierzyciele Tow. 21.978·53; procenta przenośne 469·08; fundusz rezerwowy 524·81; zysk za r. 1878. 1.959·61. Razem 45.404·40. Ogólny obrót kasowy 60.622·54. Liczba członków 340.

Stary Sącz. Towarzystwo zaliczkowe. Bilans za r. 1878. Stan bierny: wierzytelności 1400; wkładki 8859·14; udziały 9817·39; czysty zysk 890·60; rezerwa przeniesiona na rok 1879. 184·64 $^1/_2$; procenta naprzód pobrane 440·31; fundusz zapasowy 165. Stan czynny: pożyczki udzielone 21192·57; koszta założenia 41; pozostała gotówka z końcem roku 1878. 523·51 $^1/_2$. Obrót ogólny 87207·29, Ilość członków 103.

Tłumacz. Towarzystwo kredytowe „Oszczędność“. Rachunek strat i zysków. Straty. Procenta od wkładek oszczędności i na rachunek bieżący 1.701·23; procenta wierzycielom zapłacone 89·44; procenta naprzód zapłacone i zaległe u dłużników 289·35; procenta naprzód pobrane 232·43; 15% za zużycie inwentarza 54·57; 8% za obrót kapitału funduszu rezerwowego 114·67; koszta zarządu, podatki i inne 823·60; nieuiszczone koszta zarządu 450·—; pozostałość czystego zysku 784·29. Razem 4.539·58. Zyski. Rezerwa procentów przeniesiona z r. 1877. 249·19; procenta gotówką pobrane w r. 1878. 3.533·53; procenta naprzód zapłacone wierzycielom 4·20; procenta zaległe od członków 752·66. Razem 4.539·58. Bilans. Stan czynny. Zapas kasowy w gotówce 427·12; pożyczki dane członkom 32.107·57; inwentarz 309·26; koszta prawne do zwrotu 260·74; koszta stemplowe do zwrotu 6·78; procenta zaległe 752·66; procenta naprzód zapłacone 4·20. Razem 33.868·33. Stan bierny. Udziały członków 8.903·20; fundusz rezerwowy 1.549·29; wkładki oszczędności i na rachunek otwarty 20.716·—; wierzyciele stowarzyszenia 1.050·—; nieuiszczone podatki 183·12; procenta naprzód pobrane za r. 1879. 232·43; nieuiszczone koszta zarządu 450·—; pozostałość czystego zysku 784·29. Razem 33.868·33. Ogólny obrót kasowy 71.265·66. Liczba członków 801.

Wydawca i odpowiedzialny redaktor: Dr. Alfred Zgórski. Z I. Związkowéj Drukarni we Lwowie, Hotel Żorża.